

Ocak 2020, Ürün No: BÜ-06

Dünya Domates Verileri (bin ton)

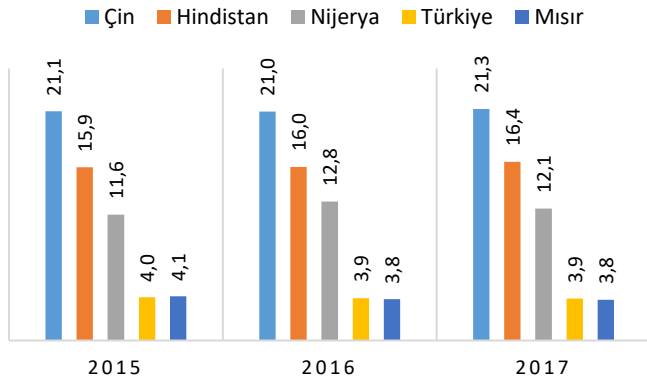
	2014	2015	2016	2017	2018 ¹	Değişim (%) ²
Alan (bin ha)	4.910	4.815	4.845	4.848	-	0,1
Verim (ton/ha)	35,61	36,86	37,05	37,60	-	1,5
Üretim	174.861	177.501	179.508	182.301	-	1,6
İthalat	7448	7663	7773	7465	7284	-2,4
İhracat	8287	7944	8369	7993	7568	-5,3

Kaynak: FAO (03.01.2020) ¹/ UN-Comtrade (08.01.2020), ²/Verisi bulunan son iki pazarlama yılının değişimini göstermektedir.

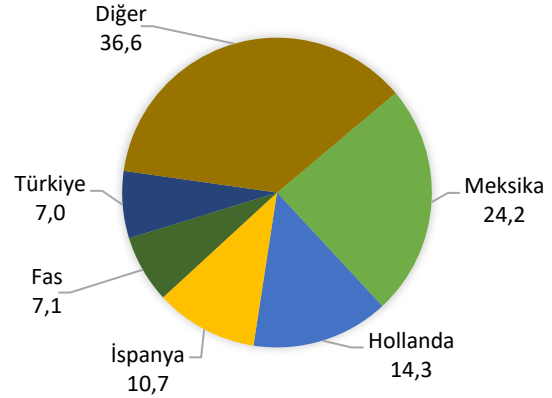
Domates, dünyada en çok üretilen, tüketilen ve ticarete konu olan tarım ürünlerinin başında gelmesi, insan beslenmesinde vazgeçilmez ürünlerden olması ve gıda sanayinde dondurulmuş, konserve, salça, ketçap, turşu gibi çok çeşitli kullanım alanlarına sahip olması nedeniyle önemli sebzelerin başında gelmektedir. FAO 2017 verilerine göre, 1,1 milyar ton olan dünya yaş sebze üretiminde domates 182 milyon ton ile %16'lık paya

sahiptir. Dünya domates üretiminde 2017 yılı itibarıyla 59,6 milyon tonluk üretim ile Çin ilk sırada, 20,7 milyon tonluk üretimi ile Hindistan ikinci, Türkiye 12,75 milyon ton ile üçüncü ve 12,6 milyon tonluk üretimi ile ABD dördüncü sırada yer almaktadır. Dünyada lider konumda olan Çin, toplam dünya domates üretiminin %32'lik kısmını karşılamaktadır.

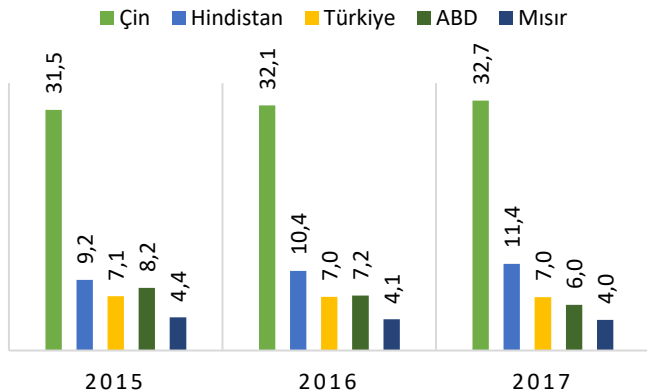
Domates ekim alanında önemli ülkeler (%)

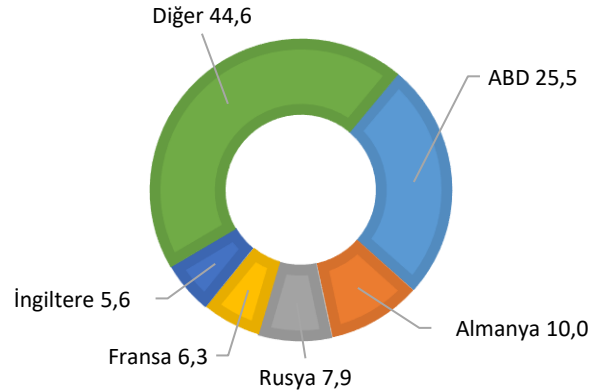
Ülkelere göre dünya domates ihracatı (2018, %)

Domates üretiminde önemli ülkeler (%)

Ülkelere göre dünya domates ithalatı (2018, %)

UN-Comtrade'in 2018 yılı verilerine göre dünya domates ihracatında Meksika birinci sırada yer alırken Hollanda ikinci, İspanya ise üçüncü sırada yer almaktadır. Beşinci sırada yer alan Türkiye'nin 2018 yılında ihracattaki payı ise 525 bin tondan %1 artarak 530 bin tona yükselmiştir. Domates ithalatında ise 1,8 milyon ton ithalat miktarı ile ABD dünya ithalat miktarında tek başına %25,4' lük bir pay

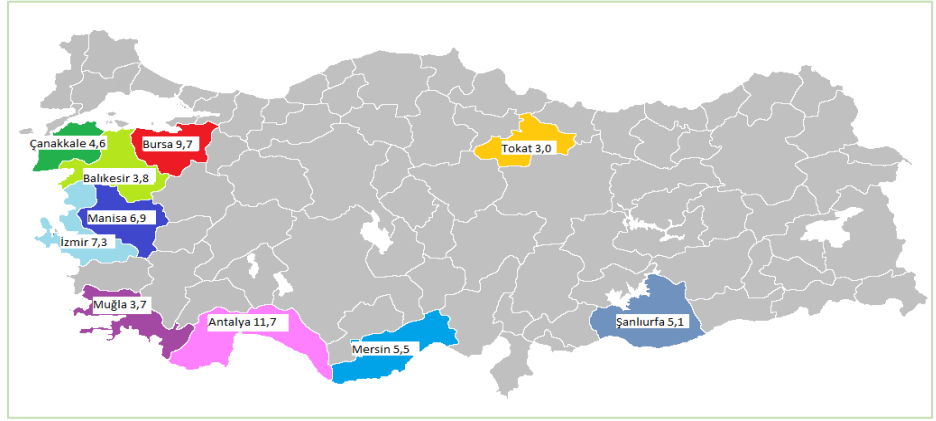
ile birinci sırada yer alırken, 731 bin tonluk ithalatıyla Almanya ikinci sırada, 577 bin tonluk ithalatıyla Rusya ise üçüncü sırada yer almıştır. Türkiye'nin ithalatı ise önceki yıla oranla %88 artarak 553 tondan 1041 tona yükselmiştir. Domates ithalat miktarında dünya sıralamasında önemli bir yer almayan Türkiye ihracat miktarındaki payı ile dünyada beşinci sırada yer almaktadır.

Türkiye Domates Verileri (bin ton)

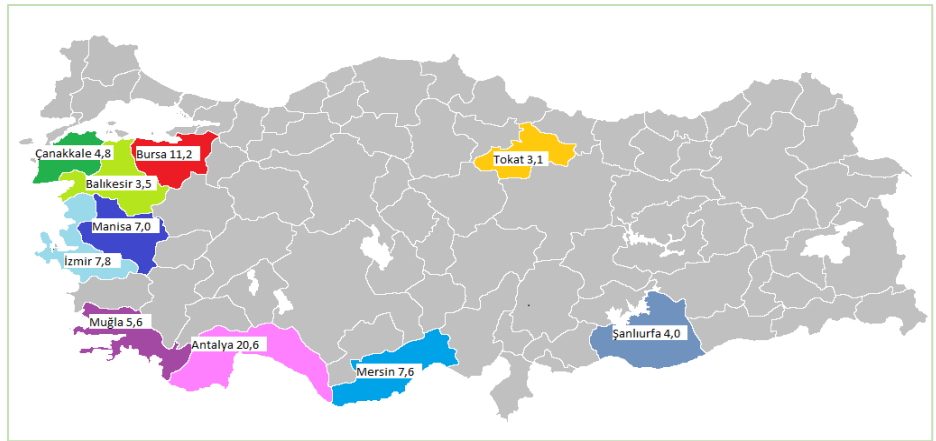
	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	Değişim (%) ¹
Üretim	11.820	11.850	12.615	12.600	12.750	1,2
Tüketim	9.142	9.285	9.340	9.284	9.443	1,7
İthalat	11,3	9,7	10,9	10,4	11,2	7,6
İhracat	1.259	1.127	1.195	1.246	1.205	-3,3
Kişi Başına Tüketim (kg)	119,2	119,5	118,6	116,3	116,9	0,5

Kaynak: TÜİK (08.01.2020) ¹/Son iki pazarlama yılının değişimini göstermektedir.

Domates ekim alanları: Türkiye domates ekim alanları incelendiğinde 2018 yılında Türkiye domates ekim alanlarında %11,1'lik paya sahip olan Antalya 201 bin da ile birinci sırada yer alırken, Bursa 190 bin da ile ikinci, Manisa ise 134 bin da ile üçüncü sırada yer almakta olup Türkiye genelinde Domates ekim alanlarında 2017 yılına oranla 2018 yılında %5 civarında düşüş yaşamıştır.

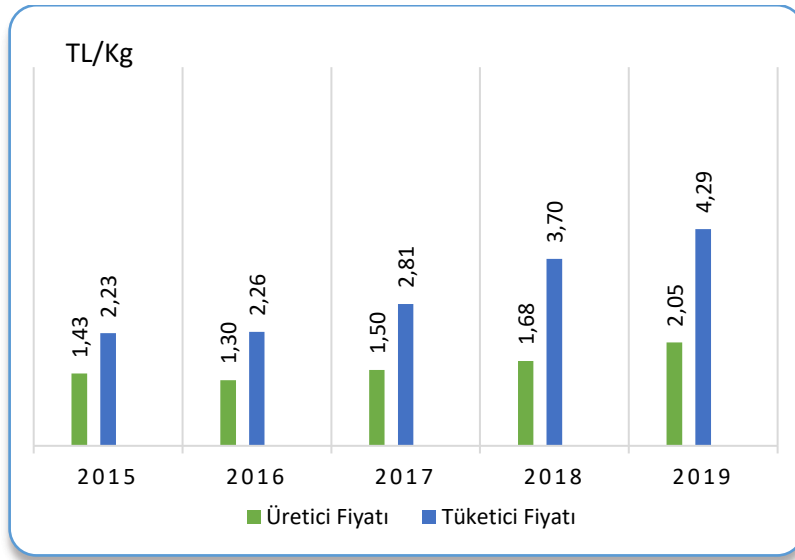
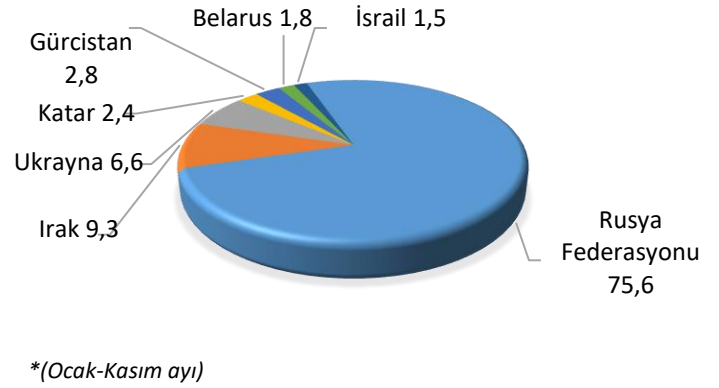
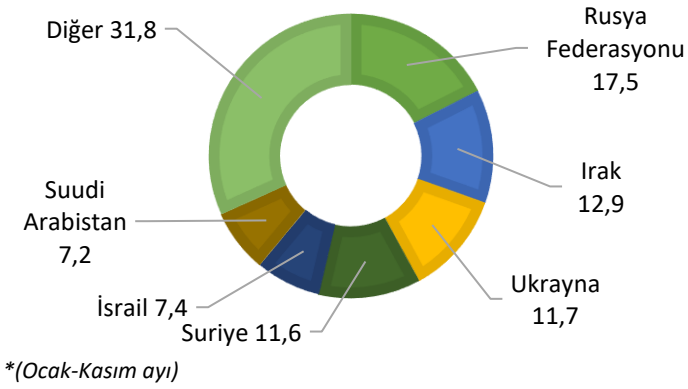

Domates üretimi: 2018 yılında Antalya 2.410 bin ton domates üretim ile birinci sırada yer alırken, Bursa 1.575 bin ton ile ikinci, Manisa ise 975 bin ton ile üçüncü sırada yer almaktadır. Türkiye'de en yüksek verim, iklim avantajının ve seracılık bölgesi olmasının doğal sonucu olarak Akdeniz Bölgesi'nde alınmaktadır. Türkiye domates üretimi 2012 yılına oranla 2018 yılında %7 oranında artmış ve 12,2 milyon tona ulaşmıştır. TÜİK bitkisel üretim istatistiklerine göre 2019 yılında domates üretimi bir önceki yıla göre %5,7 artarak 12,8 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'de Domates Destekleme Politikaları: 2019 yılı çiftçi kayıt sistemine dahil olan üreticilere alan bazlı olarak mazot ve gübre desteği 19 TL/da, iyi tarım uygulamaları desteği, bireysel iyi tarım uygulamaları sertifikasına sahip açıkta üretim yapan üreticiler için 50 TL/da, organik tarım desteği 1. Kategori ürünler arasında yer alan domates için, bireysel ürün sertifikasına sahip üreticiler için 70 TL/da ve bitkisel üretim yapan küçük aile işletmesi desteği ise 100TL/da olarak belirlenmiştir.

Türkiye'nin domates ihracatında önemli ülkeler (2019*, %) **Türkiye'nin domates ithalatı yaptığı ülkeler (2019*, %)**

2019 Aralık ayında 1,69 TL/kg olan domates üretici fiyatı bir önceki aya göre %6,3 oranında artarken, bir önceki yılın aynı ayına göre %11 oranında azalmıştır. 2019 yılı ortalama üretici fiyatı ise 2018 yılına göre %22 oranında artış göstererek 2,05 TL/kg olmuştur.

2019 Aralık ayında 4,57 TL/kg olan domates tüketici fiyatı bir önceki aya göre %17,2 oranında, bir önceki yılın aynı ayına göre ise %15 oranında artmıştır. 2019 yılı tüketici fiyatı ise 2018 yılına göre %16 oranında artış göstererek 4,29 TL/kg olmuştur.

Kaynak: TÜİK (14.01.2020)

Domates yetiştiriciliği için üreticiye verilen tarımsal desteklere bakıldığında, verilen toplam desteğin 2015 yılından 2019 yılına kadar %2,5 azaldığı görülmüştür. 2019 yılında verilen desteklere bakıldığında mazot desteği en büyük payı almaktadır. 2016 yılında toprak analiz desteği verilmemekle birlikte, 2017, 2018 ve 2019 yıllarında 50 dekar ve üzeri tarım arazilerinde toprak analiz desteği, her 50 dekar arazi için analiz başına 40 lira olarak verilmiştir.

Yıllar	Verilen Destek (TL/kg)			
	Toprak Analizi	Gübre	Mazot	Toplam
2015	0,001	0,0018	0,0013	0,004
2016	-	0,002		0,002
2017	0,001	0,001	0,001	0,003
2018	0,001	0,001	0,001	0,003
2019*	0,001	0,001	0,002	0,004

Kaynak: TEPGE, TOB verileri

*2018 yılı verimi kullanılmıştır.

	2015	2016	2017	2018	2019
Domates Fiyatı (TL/kg)	1,44	1,30	1,50	1,68	2,05
Domates Fiyatı + Destek (TL/kg)	1,44	1,30	1,50	1,68	2,05
Gübre Fiyatı (TL/kg) (a.Sülfat %21)	0,68	0,64	0,71	1,01	1,22
Mazot Fiyatı (TL/lt)	3,85	3,85	4,69	5,78	6,43
1 kg domates ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Domates/Gübre	2,11	2,02	2,12	1,66	1,68
Domates + destek/Gübre	2,12	2,02	2,12	1,66	1,68
Domates /Mazot	0,37	0,34	0,32	0,29	0,32
Domates + destek/Mazot	0,38	0,34	0,32	0,29	0,32

Kaynak: BÜGEM, TÜİK, TEPGE

Domates Girdi Pariteleri

2019 yılında domates üretici fiyatı bir önceki yıla kıyasla %22 artmıştır. Bu artışın etkisiyle domates girdi paritelerinin 2019 rakamlarında 2018 yılına kıyasla mazot fiyatı da dahil olmak üzere belirli oranlarda artışlar gözlenmiştir. Fiyatlara oransal bakıldığında destekler hariç olarak domates/gübre paritesi %1,2 oranında artarken, domates/mazot paritesi %9,4 oranında artmıştır.

GENEL DEĞERLENDİRME

Türkiye, iklim koşullarının domates yetiştiriciliğine uygun olması ve 1970'lerden itibaren domates işleme sanayisinin de gelişmiş olması ile dünya domates üretiminde ilk sıralara yükselmiştir.

Beslenme açısından önemli bir sebze türü olan domates, sebze tarımında ilk sırayı almakta, açıkta ve örtü altında yetiştiriciliği yapılmaktadır.

Türkiye'de 12,1 milyon ton domates üretilmekte ve bunun 8,4 milyon tonu sofralık, 3,7 milyon tonu ise salçalık üretimi içermektedir.

Örtü altı sebze yetiştiriciliği, birim alandan yüksek verim ve gelir elde edilmesi ve aynı zamanda bitkisel üretimi yılın her mevsimine yayarak yıl içerisinde düzenli bir iş gücü kullanımı sağlaması nedeniyle tarım sektörümüz içerisinde önemli bir yere sahiptir.

Örtü altı sebze yetiştiriciliğinde ilk sırada domates bulunmaktadır. Toplam domates üretimimizin yaklaşık %32'si (3.888.555 ton), örtü altında gerçekleştirilmektedir. Domates üretim miktarının toplam örtü altı sebzeciliği içindeki payı %51,6'dır. Örtü altı domates üretiminin

%76,8'i Akdeniz Bölgesi'nde bulunan örtü altı sistemlerinden elde edilmektedir. Antalya, bu üretimin %61,9'unu karşılamaktadır.

Örtü altı domates üretimi, toplam 280.805 da alanda yapılmaktadır. Ülkemizde örtü altı domates üretim miktarı; son yıllarda üretim alanı artışı, kaliteli tohum ve modern tarım tekniklerinin kullanılmasına bağlı olarak belirgin düzeyde artış göstermiştir.

Ülkemizde yetiştirilen sebzeler içerisinde en fazla üretimi yapılan sebze domatestir. Kişi başına tüketim son yıllarda 115-120 kg/yıl olarak değişkenlik göstermiş ve 2018 yılında ise 116,9 kg/yıl olarak belirlenmiştir.

2005 yılında 250 bin ton olan domates ihracatı, yıldan yıla değişmekle birlikte bir artış eğilimi göstererek 2011 yılında 576 bin ton ile iki katından fazla bir rakama ulaşmıştır.

Domates ekim alanlarının azalması ve domates güvesi zararlısı nedeniyle verimde azalma olması domates üretimini olumsuz etkilemiştir. 2019 yılında domates ihracatı 470 bin ton ile %11,3'lük gerileme göstermiştir.

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

Bilgi için: Melike ÖZCAN, melike.ozcan@tarimorman.gov.tr, +90 312 2875833/125